

*Золотоус Таміла Юріївна,
студентка*

Науковий керівник: Вовченко О.С., к.е.н., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСТРУМЕНТІВ НБУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЦІНОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Стабільність національної грошової одиниці – це законодавчо закріплений пріоритет центрального банку, який безпосередньо впливає на добробут громадян та інвестиційний клімат у країні. В умовах повномасштабного вторгнення, коли НБУ змушений застосовувати гнучкий режим інфляційного таргетування та поєднувати класичні монетарні інструменти з адміністративними обмеженнями і валютно-курсовою політикою, оцінка їхньої дієвості набуває особливої актуальності.

Для комплексної оцінки результативності монетарної політики, що реалізується в нетипових для класичного інфляційного таргетування умовах, доцільно проаналізувати динаміку ключових показників. Основним індикатором, який відображає цінову стабільність та ефективність заходів Національного банку, є Індекс споживчих цін (ІСЦ), що слугує офіційним показником інфляції. Динаміка ІСЦ (рис. 1) показує як успіхи НБУ в утриманні цінової стабільності в довоєнний період, так і масштаб інфляційного шоку, спричиненого воєнними діями, а також прогностичні траєкторії повернення інфляції до цільового рівня.

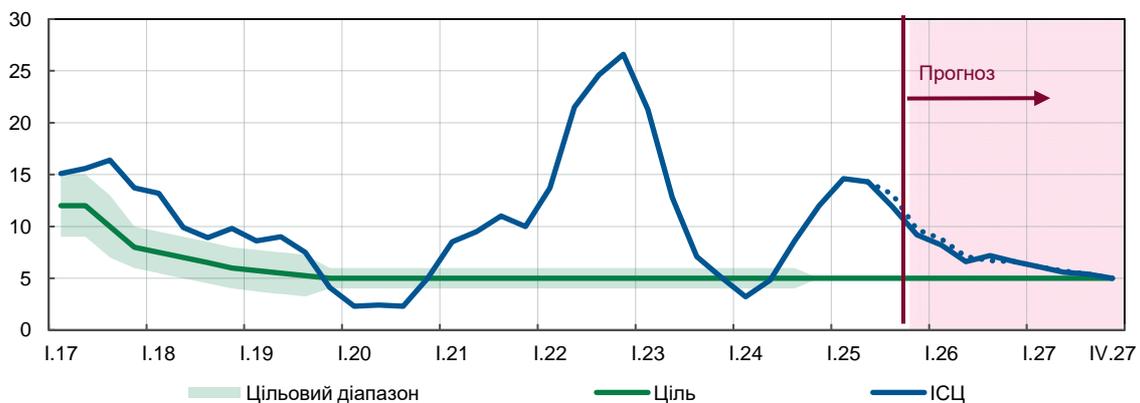

Рис. 1. Зміна ІСЦ (станом на кінець періоду) та прогностичні траєкторії інфляції

Джерело: [1].

До 2022 року НБУ успішно утримував інфляцію на рівні близькому до цільового діапазону (5%), що підтверджує ефективність режиму таргетування інфляції. Однак, у 2022-2023 рр. ІСЦ демонструє різкий пік, значно перевищуючи ціль та відображаючи інфляційний шок, спричинений повномасштабною агресією. Починаючи з 2024 року, жорсткі монетарні інструменти НБУ забезпечили швидке та стійке зниження інфляції [2]. На сьогоднішній день інфляція в Україні залишається помірною (10,9%), але її рівень ще вищий за ціль НБУ. За прогнозом регулятора, вона може знизитися до близько 9,7% у 2025 році, 6,6% у 2026 році та досягти цілі 5% у 2027 році [1].

Такої динаміки інфляції вдалося досягти за допомогою інструментів грошово-кредитної політики НБУ, зокрема, зміни облікової ставки. На початок 2022 року вона становила 10%, однак уже з червня була різко підвищена до 25%. Це рішення мало на меті стримати інфляційні очікування, підвищити привабливість гривневих активів і

зменшити тиск на валютний ринок. Упродовж другої половини року ставка залишалася незмінною, що дозволило стабілізувати процентні орієнтири в економіці.

Важливим кроком стало також коригування норм обов'язкового резервування банків. З 10 лютого 2022 року НБУ підвищив норматив за коштами на вимогу в національній валюті з 0 % до 2 %, а за коштами в іноземній валюті – з 10 % до 12 %. У грудні 2022 року ці показники знову були підвищені – до 5 % за гривневими депозитами. Така політика сприяла звуженню надлишкової ліквідності в банківській системі та посиленню монетарної трансмісії, що допомагало НБУ ефективніше впливати на грошовий обіг.

В умовах війни було запроваджено фіксований обмінний курс гривні до долара США, який у липні 2022 року був знижений на 25% і зафіксований на новому рівні. Щоб утримати цей курс, активно проводились валютні інтервенції. На сучасному етапі Національний банк України орієнтується на поступову лібералізацію валютного ринку та перехід до більш ринкових механізмів регулювання для відновлення довіри інвесторів, створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності та поліпшення інвестиційного клімату в країні [3].

Протягом 2025 року основними інструментами гнучкого інфляційного таргетування залишаються облікова ставка, нормативи резервування та валютні інтервенції. Оскільки ключова ставка (15,5%) все ще не може повністю виконувати роль основного інструменту монетарної політики, Національний банк активно використовує засоби валютно-курсового регулювання – валютні інтервенції, валютні обмеження та інші заходи у поєднанні з процентною політикою. Крім того, в умовах війни, НБУ приділяє більше уваги аналізу змін у макроекономічній ситуації, щоб оперативно реагувати на ризики для інфляції та стабільності валютного ринку.

Національний банк планує застосовувати гнучке інфляційне таргетування до повної нормалізації економіки, а після завершення війни – повернутися до повноцінного режиму інфляційного таргетування з плаваючим валютним курсом. Це дозволить забезпечити довгострокову цінову та фінансову стабільність і створити умови для сталого економічного зростання. В подальшому НБУ передбачає поступове зниження інфляції (до 5% до кінця 2027 року), збереження реалістичних процентних орієнтирів і подальше посилення ролі процентного каналу монетарної трансмісії. Крім того, серед пріоритетів – розвиток фінансової інфраструктури, цифровізація банківських операцій та посилення комунікацій із суспільством для формування прогнозованих інфляційних очікувань.

Таким чином, головним завданням регулятора залишається забезпечення стабільності гривні та стримування інфляції. Використовуючи поєднання грошово-кредитних і валютних інструментів, Національний банк поступово відновлює контроль над цінами й формує умови для економічного зростання. Особлива увага приділяється прозорості та передбачуваності дій НБУ, що сприяє формуванню стабільних інфляційних очікувань серед громадян і бізнесу. Такий підхід допомагає зменшувати вплив зовнішніх шоків і підтримувати стабільність фінансової системи навіть в умовах нестабільності.

Література

1. Інфляційний звіт, жовтень 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-jovten-2025-roku>.

2. Коваленко П.М., Вовченко О.С. Монетарна політика НБУ в умовах воєнного стану. *Тези 77-ї наук. конф. професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету* (Полтава, 16 трав. – 22 трав. 2025 р.). Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2025. Т. 2. С.477–479.

3. Монетарна політика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary>.